

Dit werd mij bewust bij het zien van Vondel's Maria Stuart, gespeeld door het Rotterdamsch Hofstand Tooneel. Dit „Roomsche stuk" van Vondel is geheel en al de uitdrukking van eigen geloof en eigen inzicht. Het is zuiver de belijdenis van zijn nieuwe leer. Voor den uitvoerenden kunstenaar, die gelooft als Vondel, moet dit de ideale vertolking zijn van zijn gedachten.

Maar toch dankt dit stuk zijn waarde niet aan de uiting van een bepaald geloof of een bepaalde overtuiging, maar aan de betrekking tot zijn maker: het is de oprechte overgave van den schepper aan zijn onderwerp. Niet het onderwerp zelf, noch het pleit voor de Roomsche Kerk bepaalt zijn belangrijkheid.

Niet schrijft hij het stuk, omdat hij eindigen wil met de woorden:

Zoo groeie en bloei' de Kerck; zoo ga men recht naar Godt,
maar omdat zijn hart vervuld is van al wat deze woorden inhouden en hij schrijft zijn stuk als een verlossing, die leidt tot dit gebed.

Ook voor hem, die niét instemt met deze bede is zijn kunstwerk schoon. Het groeide uit een eerlijke kunstenaarsontroering, het is geschreven in een taal, machtig van klank en rijk in zijn woordschakeering en beeld.

Het is mijn overtuiging, dat de tooneelspeler bezielde moet zijn door een kunstenaarsverlangen, dat dieper het kunstwerk benadert dan alleen om wat het in zijn ideologie voor zijn tijd kan beteekenen.

MARTHA DOZY

BOEKBESPREKING

FILIP DE PILLECIJN, *Schaduw en R' dam*, Nijgh & Van Ditmar N.V., 1937.

Het stemt weemoedig te denken, dat deze novelle en de roman van Marie van Dessel-Poot, de laatste boeken zijn, die Herman Robbers voor Elseviers gelezen heeft en die hij niet meer heeft kunnen bespreken, al toonen potloodkrabbels en een enkele notitie in margine, dat hij zijn kritisch verantwoordelijkheidsbesef tot het laatst toe getrouw gebleven is.

De novelle van Filip de Pillecijn is voortreffelijk geschreven, strak en sober, en verdient alleen reeds hierom de aandacht van den liefhebber van goed proza, dat men minder vaak ontmoet dan de nog altijd behoorlijk gezwollen boekenstroom misschien zou doen vermoeden. Feitelijk is een proza van het gehalte van de Pillecijn's „Schaduw en R' dam" op het oogenblik een zeldzaamheid in onze letterkunde en wanneer men daarnaast eens het recente werk van andere Vlaamsche schrijvers als Guilliams, Roelants, Walschap en Zielens de revue laat passeeren, dan krijgt men al meer en meer den indruk, dat het met de hegemonie van Noord-Nederland op proza-gebied ten aanzien van het Zuiden is gedaan.

Nog onlangs herlazen wij Roelants' „Komen en gaan" en vroegen ons af, waar wij ten onzent een proza-schrijver onder de jongeren vinden, die over

een zoo vaste en tegelijkertijd toch zoo soepele hand van schrijven beschikt als deze auteur. Wij moesten het antwoord schuldig blijven. En ten opzichte van deze novelle van Filip de Pillecijn geldt naar ons besef hetzelfde: het proza der jongeren heeft bij ons hiervoor geen equivalent aan te wijzen.

Uit den aard der zaak is dit geen kwestie van „stijl” zonder meer. Immers, naar den klassieken regel: vorm en inhoud zijn één. En daarvan legt ook het verhaal van de Pillecijn welsprekend getuigenis af. De klare en beheerschte wijze, waarop hier het zieleleven van den ouderen man wordt gepeild, is geheel in overeenstemming met den strakken en soberen stijl, dien deze prozaïst bij het neerschrijven van zijn verhaal heeft gebezigd.

Ware „het geval” niet te gecompliceerd om binnen het bestek van deze boekbespreking te worden uiteengezet, het zou de moeite waard zijn er uitvoerig op in te gaan. Thans moeten wij ermede volstaan den lezer naar het verhaal zelf te verwijzen, dat door zijn scherpe karakter-ontleding en breede menscheijkheid van begin tot einde boeit.

Als eenig bezwaar (uit compositorisch oogpunt) zou ik willen noemen de wending van II naar III — het verhaal bestaat uit drie deelen — wanneer de „ik” van I en II door een ander „ik” vervangen wordt. Deze overgang is op zichzelf reeds een weinig bruusk; doch bezwaarlijker dunkt ons, dat door deze overgang van het eene „ik” op het andere bij een terugblik de „ik” van I en II zijn direct realiteitskarakter inboet. Het eerste en tweede gedeelte van het verhaal zijn n.l. geschreven in den vorm van een spontane „biecht”, terwijl het laatste deel „mémoires” geeft van een derde over de „ik” van I en II. Waarschijnlijk had de schrijver beter gedaan met het eerste en tweede gedeelte van zijn verhaal den vorm van „mémoires” te geven, daarna zou het laatste deel zonder bezwaar met de spontane biecht van een derde hebben kunnen eindigen. Maar hoe dit ook zij: „Schaduwten” van de Pillecijn is een sterk boek en dat is het voornaamste.

ROEL HOUWINK

MARIE VAN DESSEL-POOT, *Visschers voeren uit*. Bussum, C. A. J. van Dishoeck, N.V., zonder jaartal.

De schrijfster heeft haar boek opgedragen aan het Comité voor het Visschersmonument te Vlaardingen. Wij kunnen dat begrijpen, maar wij hadden het ook kunnen begrijpen, indien zij haar epos — dat woord is hier nu eens op zijn plaats! — van de Vlaardingsche haringvisserij opgedragen had aan het Nederlandsche volk, overwegend, dat de visscherij en het visschersleven zulk een elementair bestanddeel uitmaken van ons nationaal aspect, dat het zeer zeker gerechtvaardigd kan worden geacht de aandacht van ons geheele volk te vragen voor een dergelijke gevoelige en deskundige schildering van het visschersbedrijf. En wederom: wij hadden het ook kunnen begrijpen, indien men van dit boek — al dan niet met overheidssteun! —

een volksuitgave had gemaakt en niet een „gewonen roman”, die, naar alle waarschijnlijkheid, het lot deelen zal van zoo menig ander voortreffelijk prozawerk, om n.l. binnen drie maanden tijds onder den snel stijgenden boekenvloed van dit najaar totaal te worden bedolven. Het is jammer, dat wij geen centraal cultureel instituut rijk zijn, dat een boek als dit voor zulk een smadelijken en hoogst ongewenschten ondergang behoeden kan.

Wij hebben zoojuist opgemerkt, dat deze nieuwe roman van Marie van Dessel-Poot o.i. terecht een „epos” kan worden genoemd. In dit boek n.l. wordt het accent steeds op het objectieve gelegd (het schip en zijn bemanning) en niet op de een of andere individueel-psychologische ontwikkelingsgang. De levens van de bemanning en hun naaste familie worden er gezien als in beginsel gelijkwaardige uitingen van het visschersbestaan. Zij behooren tezamen, omdat zij een lotsgemeenschap vormen die in de wederwaardigheden van de „VI. 226”, alias de „Maria Magdalena”, haar concrete bevestiging vindt.

Met eenvoudige middelen is Marie van Dessel-Poot erin geslaagd ons deze lotsgemeenschap „van binnen uit” te doen zien. Zij heeft niet gezocht naar een ingewikkelde compositie-methode om tot haar doel te geraken, doch telkens de levens van de diverse leden der bemanning naast elkander gezet, nadat zij van één hunner gezamenlijke ervaringen had verteld. Op deze wijze slaagde zij erin de eenheid van haar gegeven te handhaven zonder het natuurlijk spel der individueele schakeeringen uit het oog te verliezen en zoo kon zij ook voorkomen, dat de bemanning van de „Maria Magdalena” uit „typen” kwam te bestaan. Het is de groote verdienste van de schrijfster, dat zij van kapitein tot scheepsjongen menschen op haar schip heeft weten te plaatsen.

Slechts een heel enkelen keer hoort men de stem van de vertelster door het verhaal heenbreken, doch in den regel is mevrouw van Dessel-Poot erin geslaagd het verhaal voor zich zelf te laten spreken.

Nogmaals: als er reden is van een volksboek te spreken in den besten zin van het woord, dan is dat hier het geval. Dit epos van het Nederlandsch visschersleven — het moge de litteraire verfijning missen van „Het fregatschip Johanna Maria” — verdient geen mindere populariteit. Laat ons niet met een gevoel van bitterheid naar het buitenland moeten verwijzen, waar aan een boek als dit reeds lang recht zou zijn geschied.

ROEL HOUWINK

A. J. P. TUINZING, De moeilijke weg naar het goede einde, Bataviasche Roman, Amsterdam, P. N. van Kampen & Zoon N.V. Z.j.

De titel zegt reeds, dat sentimenteele lezeressen ditmaal niet heimelijk in de laatste pagina behoeven te gluren; de schrijver heeft hen gerustgesteld, het einde van zijn „Bataviasche” roman is goed. Voor den roman, op zichzelf geldt dit echter niet. Zou de Heer Tuinzing wel tot het schrijven van dit boek

zijn overgegaan, wanneer hij, om het op zijn zachtst uit te drukken, niet door andere litteratuur over Indië geïnspireerd geweest was? Zelden vond iemand in zoo korten tijd zooveel navolging als mevrouw Székely-Lulofs. Ook de Heer Tuinzing praat haar op zijn manier, bewust of onbewust, na; maar tevens doet hij ijverig zijn best ons ervan te overtuigen, dat van meelij met de koelies bij hém geen sprake is. De inlanders hebben het best.

De held van het verhaal, Henk Bongers, klerk aan een Mijnbouw Maatschappij, is het prototype van den degelijken, zelfverzekerden Hollander in Indië. Hij zal ons, onnoozelen thuisblijvers, wel eens haarfijn vertellen, hoe het in Indië eigenlijk toegaat. Want daar weten wij immers nog zoo heelemaal niets van.

De wijze waarop die „wetenswaardigheden” ons worden meegedeeld, herinnert vaak aan een reisgids. De schrijver heeft een voorliefde voor woorden als fraai en geweldig. Ook voor „beestig”, maar dat valt natuurlijk buiten de reisgids-vocabulaire. Hoewel hij zich over ’t algemeen niet aan uitgangen stoort, gebruikt hij, om zijn stijl een zeker cachet te geven, nu en dan de vierde naamvals-n. Jammer genoeg valt zijn keuze dan dikwijls op vrouwelijke woorden.

De intrige van het boek is de gloednieuwe driehoeksgeschiedenis. Hard werkende man, onverstandig kind-vrouwtje, attente huisvriend. Gevolg: scheiding. Tenslotte, het goede einde, de degelijke held vindt het zachte, kalme meisje, onschuldig als een pasgeboren wicht, dat hem wel gelukkig zal maken. — Een typisch blijk van ’s schrijvers tactloosheid: „De Zeven Provinciën ligt op Priok,” lichtte Lou haar in, „nu komen de Soerabajasche zeeleeuwen eens genieten van de Bataviaasche meisjes.”

De Indische vloot is toch waarlijk groot genoeg, dat een ander schip gekozen had kunnen worden!

Aan de slordigheden, die wij Mevrouw Wolf-Catz verweten, maakt ook de Heer Tuinzing zich schuldig. Methoden als van Milton, die zich een heel leven voorbereidde op zijn groote werk en van Flaubert, die rythme en klank zorgvuldig bewaakte en ieder woord verantwoord kon, worden in dezen „romanschrijftijd” als hopeloos ouderwetsch verworpen.

J. R.